

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

KAM VEDE TA CESTA?

Adam Trbušek

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Sochařství
Specializace Socha a prostor

Diplomová práce

KAM VEDE TA CESTA?

Adam Trbušek

Vedoucí práce: prof. ak. soch. Jiří Beránek
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2018

.....
podpis autora

OSNOVA

1	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	1
2	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE.....	3
3	PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY	5
4	POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	7
5	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	9
	Knižní a periodická literatura	9
6	RESUMÉ.....	10
7	SEZNAM PŘÍLOH.....	12

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Mám-li popsat myšlenkové pozadí mé dosavadní práce a mé tvorby, musím začít empirickým kontinuem, jež utvořilo můj základní a výchozí rámec, díky kterému vstupuji do polemiky s uměním. Od působení jednotlivých elementů poznání a utváření osobnosti na základě seznamování se se světem a světem umění skrze předaného poznání druhými, spíše zkonstatovými estetickými ideály, které formovaly můj názor, začaly tyto estetické ideály při navazujících studiích kolidovat s nově nabytými poznatky, avšak bez vzájemné negace působí paralelně. S tímto výrazovým a estetickým vybavením se snažím pohybovat převážně ve vztazích společenského celku k jednotlivci či skupinám, a pokouším se zachytit interakce v nich odehrávající. Konfrontací (klasického) figurálního sochařství v nových sociálních strukturách, bych rád docílil mého utvrzení, či vyvrácení tohoto výrazového prostředku, jenž, navzdory tendencím a konvencím jednadvacátého století, vnímám jako pilíř mé činnosti.

Nejzásadnější téma pro mou práci je střet existencionálních principů a elementárních potřeb individuů se vzniklou bezprostřední sociální realitou, ve které se člověk jako individuum pohybuje. Své úvahy bych označil, jako soubor kritik, jenž se zabývá rozmanitými interakcemi mezi touto societou a individuem. Pokouším se postihnout napětí, vznikající z konkrétních procesů v těchto strukturách, které přirozeně vznikají jako vedlejší produkt snahy o součinnost, stabilizování a funkčnost nově přijímaných struktur. Přerod společnosti, jaký právě probíhá, se dostává do konfliktu se strukturami, jejichž existence je založena na neměnných a stabilních jistotách, které jsou již ovšem překonány, a pro předpoklad přijetí struktur nových, je jejich zánik nevyhnutelný. Nyní, kdy se určitá úroveň society sjednocuje demokratickým charakterem společenstev, pěstuje se představa, že směřování a formování společnosti je v rukou mas a jejich zástupců složených z individuů. Zde vnímám, že je vyvíjen největší tlak na jednotlivce, ze stran uzavřených a zamrzlých struktur, jež bojují o své pole působení, s obavami před komplexnější a dynamičtější sociální provázaností.

Práce, ve kterých se snažím uvažovat o příčinách a následcích jednotlivých aspektů této problematiky, ilustrují přenesené variace situací, ve kterých se ocitá něco tak intuitivního a jedinečného jako je život jedince. Zobrazuji střípky těchto vztahů, kdy je individuum zasazené do prostředí, v němž je jeho jedinečnost potlačována a jeho obzor zkreslován a manipulován, upřednostňována odlišnost před rozmanitostí, tabuizována všeobecná pomíjivost a je mu předkládán soubor falešných jistot. Nemám v úmyslu pouze poukazovat na vady a problémy společnosti, ale spíše se zabývat různými úrovněmi ohebnosti lidské racionality, morálky a etiky, formující pravidla a standardy, jenž se zpětně adaptují v úrovni society.

Ve své práci využívám hračky jako symbolu. Představuje pro mě produkt, ke kterému si, jako k neživé věci, člověk vytváří první osobní vztah. Moment, kdy marketing bez jakýchkoliv zábran cílí na tuto nevinność a bezbrannost je pro mne odrazem nemocné a zkažené společnosti, která umožní takovýto přístup již k dítěti. Snaha o podchycení lidské mentality a budování návyku k produktu je dnes zcela legitimní a oficiálně podporovaná. Úloha hračky se mění a získává nový rozměr, a to protlačení a prosazení různých výtvorů a služeb. Hračku zde vnímám jako symbol zástupný - hračka, ikona, idol.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE

V oblasti umění je důležité si uvědomit, jakou mělo funkci v historii a jakou funkci má dnes v postmoderní době. Funkci vidím jako jednu z hlavních příčin rozporů v nazírání na umělecké dílo. Zatímco se umělecké dílo a jeho různé úrovně nápodoby a stylizace formovalo tisíce let, byla role tohoto umění převážně didaktická, reprezentativní či charakteru propagandy. Uzavření a zkonstatování tohoto vývoje pod hlavičkou institucí znamenalo odsouzení této struktury jako vyčerpané a hynoucí a v logické reakci vzniká moderna, jež představuje zásadní přerod a reformu dosavadních přístupů a stává se mostem k transformaci uměleckého světa vůbec. Vzniká zcela nová struktura postmoderní. Samozřejmě k transformaci přispělo nesčítelně dalších stejně závažných vlivů, jak na poli vědecko-technickém, tak emocionálně-duchovním, v souvislosti s novými objevy a výrazovými prostředky. Provázanost těchto struktur a jejich interakce jsou evidentní, fluidní relativita se podepsala na každém oboru bez výjimky a jednotlivé elementy si začínají uvědomovat náležitost k vyšší struktuře. Tato transformace v umění, jež znamenala odstřížení od zájmových skupin a ponechání vlastnímu bádání a vývoji, přináší bezbřehou svobodu a my můžeme sledovat, s jakou obrovskou energií se s touto nabytou svobodou člověk v dvacátém století vyrovnává.

Domnívám se, že tato zásadní změna je zdrojem pro rozpory v otázkách vnímání umění na úrovni society, kdy do kolektivního diskurzu vstupuje početná psychosomatická složka s neznalostí těchto vzájemných vlivů a neschopností oprostít se od estetického vzoru, který je považován za nástroj pro orientaci v umění. Umění se svým vysvobozením vydalo cestou vlastního výzkumu, který je v rámci vyšších struktur nutný, zároveň se však vzdálilo veřejnosti, jež si jeho roli stále představuje, jako výlučně didaktickou, reprezentativní či charakteru propagandy. S odsouváním hranic, nejen v umění, se ve dvacátém století pojem umění natolik rozepnul, že již není možné jednoznačně definovat jeho obsah. Roztříštěnost tohoto pojmu dává veliký prostor k jeho uchopení a způsobu jeho interpretace. O umění jako takové se zajímá pouze zlomek populace, která touží po myšlenkové kultivaci. Převážná část lidí se spokojí s rolí umění jako pouhém

zkrášlení kulis jejich každodenních životů, nebo dokonce klasifikuje umění jako zbytečný či podřadný lidský projev.

Nejvýraznější je dnes pojem umění tam, kde se uplatňuje v souladu se systémem a je schopný generovat zisk. Vedle navrhování produktů jako takových, můžeme opravdu masivně vnímat reklamu, ve které je jediný záměr poukázat na určitý produkt či myšlenku, skrze zdánlivě mravní a etickou formu umění. Zde se mi zdá, že se didaktické, reprezentativní či propagandistické tendence, jako nositele idejí, přetransformovaly a ve své jednoduché a lehce srozumitelné poloze, plně integrovaly do komerční sféry, kde vystupují v roli reklamy a trendů, sloužíc k propagaci hodnot a norem. Tato situace začíná být nebezpečná až v momentě - dnes, kdy není před reklamou úniku a my se skrze nové technologie a legislativní benevolenci dobrovolně vystavujeme nepřetržité propagační masáži.

Vedle těchto skutečností stojí volné umění postavené na produkci artefaktů, sloužících jako předmět pro investici. Produkci artefaktů čekajících na validaci skrze kurátora a instituci, díky níž dostanou příslušnou hodnotu a stanou se plnohodnotným artiklem. Autoři sami se stávají komoditou určenou k produkci zaručující profit. Podle mého názoru by volné umění mělo stát v opozici těmto tendencím a komunikovat s veřejností všemi dostupnými prostředky, aby tvořilo protiváhu k výše zmíněnému. A to, které tak nestojí, nevnímám jako volné, ale jako zavázané či svázané. Umění by se podle mého názoru mělo zásadně vyvarovat pouhému estetizování prostředí či vytváření dekorací. Obdiv k estetickým momentům našeho světa rozhodně není podmíněn nutností angažování se člověka a jeho bezmyšlenkových vstupů.

3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

Každý si neseme svůj sáček

Pro ztvárnění úvah jsem si vybral skládku, shromaždiště nepotřebných či nechtěných člověkem vytvořených předmětů, převážně jiného než biologického charakteru. Odpad, kterému je věnován další prostor existence nad rámec své funkce. Tento lidský výtvar, který již pro člověka ztratil význam, je souborem obnovitelných i neobnovitelných surovin a energií, jenž umožnil její vznik. Takto spontánně vytvořený prostor, podle mě, velice dobře funguje jako přenesené místo úpadku, obnažená skutečnost. Vedle faktu, že jsou zde vidět dopady aktivity člověka, můžeme tu cítit i jakousi prázdnotu, vyhořelost. Použít věc pro konkrétní účel a záhy ignorovat její existenci. Zde nacházím paralelu s rolí dnešního člověka zmítajícího se ve společenském marasmu. Nový smysl odpadu, který ztvárňuje objekt, pramení z nesmyslnosti jeho tvůrců. Objevení vyššího významu těchto předmětů. Předmětů, jež dráždí a znechucují člověka, ale zároveň jsou nejen jeho nejlepším odkazem, ale také zrcadlem (odrazem). Stal se z něho symbol, který říká, že jsme do rukou dostali veškeré poklady života a jak s nimi naše poslední generace nakládaly. To dokládá naši schopnost přeměnit po miliony let izolované látky, díky nimž vůbec mohl vzniknout zázrak, jako je život, v každodenní jednorázové potěšení. Potěšení, které zároveň nechává dusivou stopu ještě pro všechny a všechno, co přijde po nás. Téměř nekontrolovaný rozvoj posledních desetiletí radikálně přetváří ráz našeho přirozeného okolí a my už jsme téměř zapomněli, že k vědomí, dýchání, smýšlení, sensuálnosti, lásce, či nenávisti nepotřebujeme souviset s hromádkou plastů.

Ideální místo jsem objevil na přilehlé periferii města, nedaleko nádraží, mrtvou zónu uprostřed civilizace. Na místě, kde se dříve nacházela industriální stavba, dnes vidíme trosky zdemolovaného objektu, čekajíc na vhodnou dobu k prodeji pozemku či vybudování komerčních center. I když zřejmě vyčkávání k maximálnímu zhodnocení místa dusí vitalitu a prospěšnost. Potence místa, coby koutu, za který nelze vidět, vzkvétá způsobem člověku vlastním. Hromadění vyprázdněných, bezobsažných předmětů a objektů modifikovalo upadající sutiště do podoby, kterou bych s nadsázkou nazval skanzenem 21. století. Zrozený kolos uprostřed této skládky vznikl jako další „pomník“ člověku a jeho působení. Objekt je shlukem částic, odrážející své bezprostřední okolí. Pokusil jsem se použít estetiku odpadu a koncentrovat jej do obří postavy, přízraku lidské morálky, etičnosti a pokrokovosti.

U tohoto pomníku společnosti komponuji lidský element, který je v soše obsažen skrze odpad, jenž člověk přímo vyprodukoval. Člověk, stejně jako prostor skládky, je v objektu obsáhnut přímo. Tento pomník komunikuje nejen s pozorovatelem, ale člověk je jím zastoupen a komunikuje se svým prostředím, krajinou. Socha svou formou pracuje s populárními ikonami výtvarného jazyka a to již se zmiňovaným banálním předmětem, hračkou, dále pak se symbolem nesmrtnosti a věčnosti – diamantem. Paradox odpadu se skrývá v jedné skutečnosti, a to že díky experimentům s hmotou, molekulami, atomy člověk dokázal vytvořit něco téměř nesmrtelného, skloubil zánik s věčností, který bychom mohli nazvat právě odkazem. Symbol se promítnul do způsobu budování veliké hračky skrze krystalickou strukturu.

4 POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

V předchozích pracích jsem reflektoval různé interakce skrze figuru. Ústřední motiv tohoto díla, přesto, že jej přímo nezobrazuji, je opět člověk. Lidské smíření se s konzumováním téměř všeho všemi možnými způsoby, s sebou přináší vzrůstající poptávku. Neobyčejně stimulovaný chtíč, touha – poptávka je právě motor této mašinerie. Stejně tak, jako za to, co chce, nese jedinec odpovědnost i za to, co má. Základním problémem není vytváření bez-hodnot ale jejich přijímání. Ať si pořídíme jakoukoliv věc, vědomě přijímáme všechny okolnosti jejího vzniku. Bylo by dnes pošetilé vnímat jakoukoli službu či produkt, zejména globálního charakteru, jako něco jiného než cestu k profitu. Predikce nemorálnosti a neetičnosti je zde zcela na místě. Jsem si jistý, že nemluvíme o záměrné degradaci environmentu, ale o ignoraci a lhostejnosti v souvislosti s uspokojením naší touhy. Zavření očí před malým zlem. Jako jeden z pramenů ignorace vidím přísun přílišného množství informací a neschopnosti člověka je kriticky a analyticky přijímat, příjem těchto informací máme tendenci vyhodnocovat cestou co nejmenšího odporu a s co nejmenší zátěží. Chatrná bdělost a pohodlnost vytváří prostředí pro vznik „skládky“ v našich hlavách, vznik sedliny bordelu jednorázových a účelových hodnot. V tomto zmatku člověk rozebírá základní kameny naší planety a jako druh si pod sebou podřezává větev.

Samotný objekt je situován v prostorách, kde býval reklamní poutač. Toto zaniklé lákadlo jsem opět probudil k životu objektem, který na sobě nese fragmenty reklamy. Abych zvýraznil sochu, coby nositele sdělení po vzoru agresivity billboardů, použil jsem na konstrukci sochy fosforovou barvu. Takto jedovatě vyhlížející objekt nese v útrokách odpad, jenž jsem přemístil ze sutin skládky. Stvořil jsem přízrak lidského biče, jenž si člověk upředl a kterým ošlehává nejen sebe, ale celý svět, bez lítosti, bez výčitek.

Instalace je souborem pocitů a poznatků z této doby.

Z doby, kdy se stává virtuální svět informací zcela dominantní, a vytváří jakousi paralelu k reálnému životu, a nám se může zdát neomezené spojení s kýmkoliv a čímkoliv, jako zásadní milník ve vývoji civilizace. Bohužel se však se stejným elánem na této sdílnosti a otevřenosti parazituje. Na základě masivního sběru dat a rozsáhlých analýz probíhá škálování a profilování obyvatelstva a vzniká tak zcela nový nástroj pro usměrňování, podněcování a podbízění.

Z doby, kdy se přežití člověka stalo závislým na pumpování surovin planety, které jsou rozměňovány do každodenního štěstí. Tato radost z drancování a plýtvání je ospravedlňována a upevňována společenskými a spotřebitelskými normami a vytvořena quasi-nutností jednoduchého a bezstarostného žití. Základní potřeby, které tento přístup řeší a ke kterým se roubojí různé nesmysly, jsou vnímány zcela automaticky, jako samozřejmost se znatelnou nechutí k revizi a přehodnocení těchto zavedených základů.

Z doby, kdy se nadprodukce jednorázového zboží stala trendem, a vznikl model vytvářet produkty, jež jsou předurčeny k opotřebení v co nejkratším čase, za cílem co nejrychlejší obměny. Cesta od suroviny k odpadu je tak stále přímočařejší a stádia užitku jsou co nejefektivněji redukována. Cyklus těžby, výroby, propagace a spotřeby je pak jen vzorcem použitým k těžbě z lidské existence. Člověk samotný se stává zbožím, ze kterého je snaha získat co největší zisk, od jeho vzniku až do jeho úplné konzumace. Stírá se hranice mezi spotřebitelem a spotřebovávaným.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní a periodická literatura

SARTRE, Jean-Paul. Zeď. Praha: Odeon, 1992. ISBN 80-207-0345-4.

DE SAINT-EXUPÉRY, Antoine. Citadela. Praha: Vyšehrad, 2011.

ISBN 978-80-7429-046-6.

DOSTOJEVSKYJ, Fjodor Michajlovič. Běsi. Praha: Leda, 2008.

ISBN 978-80-7335-124-3.

PESSOA, Fernando. Kniha neklidu. Praha: Argo, 2007.

ISBN 978-80-7203-912.

KAVKA, Franz. Proměna. Praha: Nakladatelství Franze Kavky, 2013.

ISBN 978-80-86911-40-3.

6 RESUMÉ

In my work, I use toys as a symbol of representing a product -- an inanimate thing with which one creates his or her first personal relationship. Attempts to capture human mentality and build a habitual use of a product are currently fully legitimate and officially supported. Toys, icons, and idols are presented to us by omnipresent advertising we cannot possibly escape. Due to new technologies and the benevolence of legislation, we, by our own consent, are being exposed to a continuous stream of promotion and advertising. Human resignation to consume almost everything in all possible ways brings about an ever-growing demand, desire, lust, which is the engine of this machine. The main problem here is not just creating the non-values, but also their acceptance. The point is not just the intentional degradation of the environment, but also the ignorance and indifference in connection with gratification of our desires. We are overwhelmed by too much information, not being able to accept it critically and analytically; we tend to evaluate the reception of this information with the least possible resistance and without giving it much consideration. Poor alertness and a lack of effort out of laziness create an environment for the creation of a "dump" in our heads, a sediment of disposable and purpose-built values.

The survival of man has become dependent on pumping the planet's raw materials, which are being reduced into everyday bliss. This joy of plundering and wasting is being justified and consolidated by social and consumer standards. Overproduction of disposable goods has become a trend and a model was established to create products that are designed to be worn out in the shortest possible time, aiming at the fastest possible

change. The path from raw material to waste is thus more straightforward and the stages of utility are reduced as efficiently as possible. The cycle of extraction, production, promotion and consumption is then just a formula used to benefit and profit from human existence. Man himself becomes a commodity; there is an effort to obtain the greatest gain from his creation to his complete consumption. The boundaries between the consumer and the consumed are being wiped out.

For the rendering of my reflections I chose a landfill, a “dump”, a place where all the unneeded or unwanted human-made objects find their way. Waste, which is bestowed with another space of existence beyond its original function. This uncontrollably created space functions as a metaphorical location of decline and decay. To use the things for their specific purpose and then immediately ignore their existence. Here, I find a parallel with the role of the contemporary man in the quagmire of social decay.

The new meaning of waste, as depicted by the object, stems from the absurd behaviour of its creators. One was able to create something almost immortal, combining the extinction with eternity, which we could call his or her legacy. This is evidenced by our ability to convert into everyday pleasure substances which for millions of years were isolated, so that a miracle, such as life, could be created. Such pleasure leaves a suffocating trace for everyone and everything that comes in our wake.

7 SEZNAM PŘÍLOH

Obrázek 1 – první skica.....	13
Obrázek 2 – torzo fabriky před demolicí.....	13
Obrázek 3 – prostory fabriky dnes.....	14
Obrázek 4 - prostory fabriky dnes.....	14
Obrázek 5 - prostory fabriky dnes.....	15
Obrázek 6 - prostory fabriky dnes.....	15
Obrázek 7 – druhá skica.....	16
Obrázek 8 – kazety z odpadu.....	16
Obrázek 9 - kazety z odpadu.....	17
Obrázek 10 - kazety z odpadu.....	17
Obrázek 11 - kazety z odpadu.....	18
Obrázek 12 – konstrukce hračky.....	18
Obrázek 13 - konstrukce hračky.....	19
Obrázek 14 - konstrukce hračky.....	20
Obrázek 15 - konstrukce hračky.....	21
Obrázek 16 - konstrukce hračky.....	21
Obrázek 17 – vytváření kazet.....	22
Obrázek 18 - vytváření kazet.....	22
Obrázek 19 - sestavování.....	23
Obrázek 20 – epoxidové spoje.....	23
Obrázek 21 – sjednocení barevnosti.....	24
Obrázek 22 - kazetování.....	24
Obrázek 23 - kazetování.....	25
Obrázek 24 – detail, stín.....	25
Obrázek 25 – příprava pro fosforový nátěr.....	26
Obrázek 26 – fosforový nátěr.....	26
Obrázek 27 - umístění.....	27

Obrázek 1 – první skica

Obrázek 2 – torzo fabriky před demolicí

Obrázek 3 – prostory fabriky dnes

Obrázek 4 - prostory fabriky dnes

Obrázek 5 - prostory fabriky dnes

Obrázek 6 - prostory fabriky dnes

Obrázek 7 – druhá skica

Obrázek 8 – kazety z odpadu

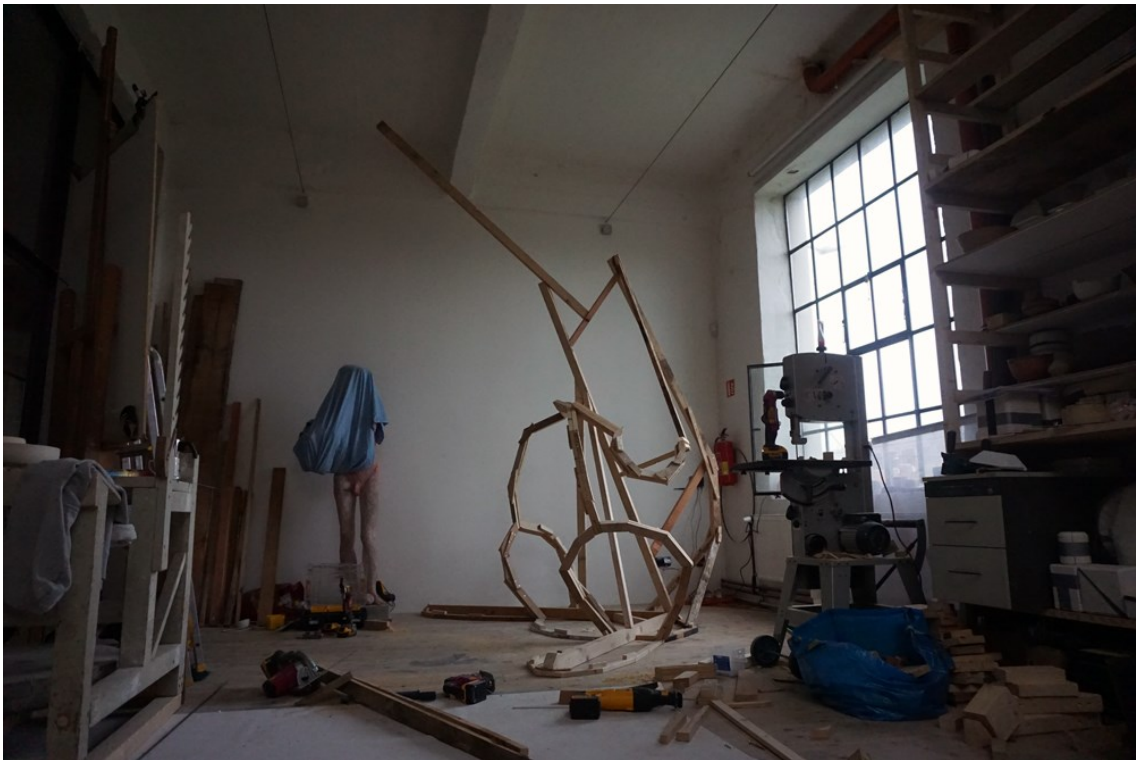
Obrázek 9 - kazety z odpadu

Obrázek 10 - kazety z odpadu

Obrázek 11 - kazety z odpadu

Obrázek 12 – konstrukce hračky

Obrázek 13 - konstrukce hračky

Obrázek 14 - konstrukce hračky

Obrázek 15 - konstrukce hračky

Obrázek 16 - konstrukce hračky

Obrázek 17 – vytváření kazet

Obrázek 18 - vytváření kazet

Obrázek 19 - sestavování

Obrázek 20 – epoxidové spoje

Obrázek 21 – sjednocení barevnosti

Obrázek 22 - kazetování

Obrázek 23 - kazetování

Obrázek 24 – detail, stín

Obrázek 25 – příprava pro fosforový nátěr

Obrázek 26 – fosforový nátěr

Obrázek 27 - umístění